QANUN № 01 (375), 2026, s. 146-150

Əzimzadə Rüstəm Eyvaz oğlu,
Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin "Kommersiya hüququ" ixtisaslaşması üzrə magistrantı
E-mail: rustemezimzade28@gmail.com

UOT 347
DOI: https://doi.org/10.30546/2218-9130.041.2026.4058

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA ELEKTRON MÜQAVİLƏLƏRİN HÜQUQİ TƏNZİMLƏNMƏSİ

Açar sözlər: *elektron müqavilə, hüquqi tənzimlənmə, qanunvericilik.*

Ключевые слова: *электронный договор, правовое регулирование, законодательство.*

Keywords: *electronic contract, legal, regulation, legislation.*

Azərbaycan Respublikasında elektron müqavilələrin hüquqi tənzimlənməsi müasir rəqəmsal dövrdə hüquqi münasibətlərin formalaşmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Elektron müqavilələr artıq yalnız texnoloji yenilik deyil, həm də hüquqi baxımdan etibarlı sənəd növü kimi qəbul edilir. Bu sahənin hüquqi tənzimlənməsi əsasən iki əsas qanunvericilik aktı ilə həyata keçirilir.

Birincisi, "Elektron imza və elektron sənəd haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu elektron sənədlərin və elektron imzaların hüquqi statusunu müəyyən edən əsas normativ aktdır. Qanun elektron imzanın və elektron sənədin yaradılması, istifadəsi və dövriyyəsi ilə bağlı hüquqi və təşkilati əsasları, eləcə də bu sahədə iştirak edən subyektlərin hüquq və vəzifələrini tənzimləyir. Normativ aktda elektron imzanın hüquqi nəticələr doğurduğu, müəyyən hallarda isə əl ilə qoyulan imza ilə eyni hüquqi qüvvəyə malik olduğu təsbit olunur və onun yalnız elektron formada olması səbəbilə etibarsız hesab edilməsi yolverilməz sayılır [1].

Qanunda həmçinin elektron sənədin hüquqi statusu və dövriyyəsi müəyyən edilir ki, bu da elektron müqavilələrin hüquqi əsasda bağlanmasına imkan yaradır. Bu normativ akt elektron sənəd və imzaların hüquqi qüvvəsini, onların necə təsdiqlənə biləcəyini və tərəflər arasında elektron sənəd mübadiləsinin qaydalarını müəyyənləşdirir.

İkincisi, "Elektron ticarət haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu elektron ticarət çərçivəsində müqavilələrin bağlanması və icrası qaydalarını müəyyən edir. Bu qanun elektron ticarətlə bağlı münasibətlərin təşkili və operatorların, eləcə də alıcıların hüquq və vəzifələrinin müəyyən edilməsi baxımından mühüm rol oynayır ki, burada elektron müqavilələr real ticarət əməliyyatlarının bir hissəsi kimi hüquqi nəticələr doğurur [5].

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinin müvafiq maddələri də müqavilələrin bağlanması üçün lazım olan ümumi forma tələblərini müəyyən edir və elektron müqavilələrin də bu çərçivədə bağlana biləcəyini təsdiqləyir. Beləliklə, tərəflərin iradəsinin dəqiq və müəyyən şəkildə ifadə olunması şərti ilə müqavilələr elektron formada bağlana bilər [3; 7]. Ümumiyyətlə, ölkədə rəqəmsal sənədlər və imzalar sahəsində hüquqi

baza mövcuddur və elektron müqavilələrin hüquqi qüvvəsi qanunla təsbit edilir. Elektron müqavilələrin hüquqi tanınması biznes mühitində şəffaflığı və hüquqi sabitliyi artırır, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafına dəstək verir.

Azərbaycan Respublikasında elektron müqavilələrin hüquqi qüvvəsi və tətbiqi elektron sənəd və elektron imzanın hüquqi statusu ilə birbaşa bağlıdır. "Elektron imza və elektron sənəd haqqında" qanuna görə elektron imza və elektron sənəd istifadə edildiyi sahədə və qanunvericiliklə müəyyən olunmuş hallarda hüquqi nəticələrə malikdir. Qanunda açıq şəkildə göstərilir ki, elektron formada və ya sertifikatsız olduğuna görə elektron imza etibarsız sayıla bilməz və sertifikatlaşdırılmış, gücləndirilmiş elektron imza əl ilə qoyulan imza ilə eyni hüquqi qüvvəyə malikdir. Bu, elektron müqavilələrin hüquqi qüvvəyə malik olmasının əsasını təşkil edir. Qanun həmçinin elektron sənədin strukturu, əsli və surəti, eləcə də tərəflər arasında elektron sənədlərin göndərilməsi və alınması vaxtının, yəni müqavilə bağlanma anının necə müəyyənləşdiriləcəyini təsbit edir. Bu müddəalar elektron müqavilələrin tərəflər üçün hüquqi nəticə doğurması üçün mühüm mexanizmlər təmin edir [1].

Mülki Məcəllə çərçivəsində isə müqavilələrin bağlanması ümumi hüquqi prinsiplər əsasında tənzimlənir və elektron müqavilələrin də bu norma daxilində bağlana biləcəyi əsaslandırılır. Mülki Məcəllənin 331-ci maddəsində yazılı əqd tələbi müəyyən edilsə də, qanunvericilikdə elektron sənəd dövriyyəsinə dair normalar nəzərdə tutulduğu üçün elektron sənəd vasitəsilə bağlanan müqavilələrin də yazılı formada bağlanmış müqavilə kimi qəbul edilməsinə şərait yaranır. Məhz bu yanaşma müqavilə subyektlərinin iradələrinin elektron qaydada qarşılıqlı razılaşdırılması nəticəsində hüquqi münasibətin yarandığını təsdiqləyir [3; 7].

Elektron müqavilələrin beynəlxalq səviyyədə tanınması üçün hüquqi baza da mövcuddur. Azərbaycan Respublikasının BMT-nin Elektron Kommunikasiyalardan istifadə haqqında Konvensiyaya qoşulması bu sahədə milli qanunvericiliyin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması istiqamətində mühüm addım hesab edilir. Bu Konvensiya beynəlxalq müqavilələrin elektron rabitə vasitəsilə bağlanması və bu müqavilələrin qarşılıqlı tanınması prinsiplərini müəyyən edir [8]. Azərbaycan praktikasında elektron imzaların tətbiqi daha da genişlənir. Elektron imza üçün sertifikatlar hüquqi şəxslər və fiziki şəxslər tərəfindən əldə edilə bilər və bu sertifikatlar vasitəsilə elektron sənədlərin və müqavilələrin autentifikasiyası və təhlükəsizliyi təmin edilir. Məsələn, Asan İmza kimi mobil əsaslı elektron imza vasitələri də Azərbaycan qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş tələblərə uyğun olaraq tətbiq edilir [7].

Azərbaycan respublikasında elektron müqavilələrin hüquqi tənzimlənməsi: yeni qanunvericilik yanaşmaları və tətbiq sahələri

Azərbaycan Respublikasında elektron müqavilələr hüquqi dövrdə rəqəmsal iqtisadiyyatın və elektron xidmətlərin geniş tətbiqindən irəli gələn mühüm institusional yenilikdir. Elektron müqavilə dedikdə, tərəflər arasında müqavilə şərtlərinin elektron informasiya vasitələri ilə qarşılıqlı olaraq razılaşdırılması və təsdiqlənməsi nəticəsində yaranan hüquqi münasibət nəzərdə tutulur. Bu yanaşma ənənəvi kağız əsaslı müqavilə formasını elektron mühitə keçirir və hüquqi qüvvəyə malik olmasının normativ əsaslarını yaradaraq biznes və ictimai münasibətlər sistemində çevikliyi artırır.

Elektron müqavilələrin hüquqi əsasını təşkil edən normativ hüquqi baza "Elektron imza və elektron sənəd haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu ilə müəyyən edilir. Həmin Qanun elektron imza və elektron sənədin hüquqi qüvvəsini tanıyaraq onların elektron formada olması səbəbilə etibarsız hesab edilməsini istisna edir [1].

Elektron imza vasitəsilə yaradılan hüquqi əməliyyatlar praktikada ənənəvi imza ilə bərabər hüquqi qüvvəyə malik hesab edilir, bu da elektron müqavilələrin tərəflər üçün hüquqi nəticələr doğurmasını təmin edir. Belə ki, elektron imzanın yaradılması və doğrulanması mexanizmi identifikasiyanı müəyyən edir və sənədin bütövlüyünü qoruyur, yəni onun məzmunu dəyişdirilməmiş qalır.

Elektron müqavilələrin hüquqi qüvvəyə malik olması üçün əsaslı amillərdən biri də müvafiq qanunvericilik aktlarının tərəflər arasında yaranmış iradə ifadəsini qəbul etməsidir. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə görə, müqavilənin bağlanması üçün tərəflərin iradələrinin qarşılıqlı razılığı tələb olunur və bu tələb elektron formatda ifadə olunduqda da hüquqi nəticələrə səbəb olur [3; 7].

Bundan başqa, elektron müqavilələr elektron ticarət münasibətlərində geniş tətbiq olunur. Azərbaycan Respublikasında elektron ticarətin hüquqi tənzimlənməsi “Elektron ticarət haqqında” Qanunla həyata keçirilir və bu normativ akt elektron formada həyata keçirilən ticarət əməliyyatları çərçivəsində müqavilə münasibətlərinin hüquqi əsaslarını müəyyən edir. Bu baxımdan, elektron müqavilələr elektron ticarət dövriyyəsində müstəqil hüquqi nəticələr doğuran hüquqi alət kimi çıxış edir [1; 3]. 2023-cü ildə bu Qanuna mühüm dəyişiklik edilərək 9.2-1-ci maddə əlavə olunmuşdur ki, bu da elektron dövlət xidmətləri çərçivəsində müəyyən sənədlərin elektron hökumət informasiya sistemi vasitəsilə əldə edilməsinə imkan verir və bu prosesdə şəxsdən artıq sənəd tələb edilməməsi prinsipini təsbit edir. Bu dəyişiklik qanunvericilikdə rəqəmsal idarəetmənin sadələşdirilməsi və elektron sənədlərin hüquqi dövriyyəsinin təkmilləşdirilməsi məqsədi daşıyır. Eyni zamanda, qanunun tətbiqi ilə əlaqədar hüquqi aktlara əlavə və dəyişikliklər edilərək digər qanunvericilik aktlarının müvafiq normalara uyğunlaşdırılması təmin edilmişdir. Bu isə elektron müqavilələrin daha geniş çevrədə tətbiqinə zəmin yaradır [6].

Yeni qanunvericilik yanaşmaları elektron müqavilələrin xüsusilə dövlət–özəl sektor əməkdaşlığında, elektron ticarət əməliyyatlarında və korporativ münasibətlərdə bağlanmasında hüquqi sabitliyi gücləndirir. Elektron sənədlərin hüquqi qüvvəyə malik olması artıq yalnız müqavilə tərəflərinin razılığı ilə deyil, eyni zamanda qanunvericiliklə tanınmış autentifikasiya və imza standartlarına uyğunluğu ilə də təsdiqlənir. Bu həm tərəflər arasında rəqəmsal razılaşmaların məhkəmədə sübutunun mümkünlüyünü artırır, həm də ölkədə rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafına dəstək verir. Bu baxımdan, Azərbaycan Respublikasında elektron müqavilələrin hüquqi tənzimlənməsi həm milli qanunvericilikdə, həm də onun tətbiqi mexanizmlərində mütəmadi yenilənən normativ çərçivə vasitəsilə reallaşdırılır. Bu da elektron sənədlərin hüquqi qüvvəsini təmin etməklə ölkənin rəqəmsal transformasiya strategiyasını dəstəkləyir və e-xidmətlərin genişlənməsinə təkan verir.

Nəticə

Müasir dövrdə elektron sənədlər və müqavilələr Azərbaycan Respublikasında rəqəmsal transformasiyanın ayrılmaz hissəsinə çevrilmişdir. Hüquqi tənzimləmə sahəsində qəbul olunmuş normativ aktlar, xüsusilə “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” Qanun, elektron sənədlərin və imzaların hüquqi qüvvəsini əyani (ənənəvi) formada ifadə edilmiş sənədlərlə eyni səviyyədə tanıyır və rəqəmsal münasibətlərin hüquqi təsirini təmin edir. Bu qanuna əsasən, elektron formada yaradılmış və ya sertifikatsız olduğuna görə elektron imza etibarsız hesab edilə bilməz və gücləndirilmiş elektron imza əl imzası ilə eyni hüquqi qüvvəyə malikdir. Son qanunvericilik dəyişiklikləri və əlavələr bu hüquqi çərçivəni daha da təkmilləşdirərək elektron müqavilələrin etibarlılığını və tətbiq dairəsini

genişləndirir. Qanuna edilmiş dəyişikliklər, o cümlədən 9.2-1-ci maddənin əlavə olunması, elektron sənədlərin hüquqi qüvvəsinin müəyyən edilməsi və onların istifadə mexanizmlərinin dəqiqləşdirilməsini təmin etmişdir. Eyni zamanda, elektron imzanın tətbiqi və sertifikatlaşdırılması mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən sertifikat xidmətlərinin göstərilməsi və mobil vasitələrlə imza kimi innovativ tətbiqlər hüquqi əməliyyatların rəqəmsal formatda həyata keçirilməsini daha səmərəli edir. Elektron müqavilələrin hüquqi tanınması yalnız dövlət strukturlarında deyil, həmçinin kommersiya və özəl sektor münasibətlərində də geniş tətbiq olunmaqdadır, beləliklə, rəqəmsal iqtisadiyyatın inkişafına hüquqi zəmin yaradılır. Nəticə olaraq, Azərbaycan Respublikasında elektron sənədlər və müqavilələr sahəsində qanunvericilik çərçivəsi kifayət qədər inkişaf etmiş və dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmışdır. Bu, rəqəmsal idarəetmənin gücləndirilməsi, hüquqi sabitliyin təmin olunması və elektron xidmətlərin daha geniş tətbiqi istiqamətində mühüm addımdır. Qanunvericilik sahəsindəki təkmilləşdirmələr bu münasibətlərin hüquqi etibarını artırır, həm vətəndaşların, həm də biznes subyektlərinin rəqəmsal hüquqi əməliyyatlarının təhlükəsiz və hüquqi baxımdan etibarlı şəkildə həyata keçirilməsini təmin edir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat siyahısı:

1. “Elektron imza və elektron sənəd haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu - https://e-qanun.az/framework/5916
2. “Elektron ticarət haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanunu): [Elektron resurs] /URL: https://e-qanun.az/framework/10406
3. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi // Azərbaycan Respublikasının 28 dekabr 1999-cu il tarixli 779-IQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmişdir: [Elektron resurs] /URL:https://e-qanun.az/framework/46944
4. Azerbaijan Republic Ministry of Economy. (2025). Elektron imza üçün sertifikat xidmətlərinin göstərilməsi üzrə istifadəçi təlimatı (Document code: 1617040100324000). Azerbaijan Republic State Tax Service - https://www.taxes.gov.az/az/page/elektron-imza-ucun-sertifikat-xidmetlerinin-gosterilmesi-uzre-istifadeci-telimati
5. Azerbaijan Tax Department. (n.d.). Elektron ticarətin vergiyə cəlb edilməsi): [Elektron resurs] /URL: https://www.taxes.gov.az/az
6. Elektron imza və elektron sənəd haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Qanunu: [Elektron resurs] /URL: https://president.az/az/articles/view/58916?
7. Caspian Legal Center. (2022, May 11). Signing a contract by electronic communication means in Azerbaijan. Caspian Legal Center. Retrieved from https://www.caspianlegalcenter.az/insights/more/e-signing-contracts
8. United Nations Information Service. (2018, September 26).Azerbaijan accedes to the United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts. UNIS/L/266. Retrieved from https://unis.unvienna.org

Азимзаде Рустам Эйваз оглу,
магистрант по специализации «Коммерческое право» юридического факультета
Бакинского государственного университета

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ ДОГОВОРОВ В АЗЕРБАЙДЖАНСКОЙ РЕСПУБЛИКЕ

РЕЗЮМЕ

Правовое регулирование электронных договоров в Азербайджанской Республике имеет особое значение для обеспечения безопасности и надежности гражданского оборота в современную цифровую эпоху. В статье анализируются правовой статус электронных договоров, порядок их заключения, а также основная законодатель-

ная база, регулирующая эту сферу. Отмечается, что основу регулирования составляют законы «Об электронной подписи и электронном документе» и «Об электронной торговле», а также положения Гражданского Кодекса. Результаты исследования подтверждают, что электронные договоры превратились из технологической новинки в юридически полностью надежный вид документа. Предлагается дальнейшее совершенствование законодательства в этой области в соответствии с международными стандартами, что повысит безопасность и юридическую достоверность операций электронной коммерции.

Azimzade Rustam Eyvaz,
Master's Student, Commercial Law specialty,
Faculty of Law, Baku State University

LEGAL REGULATION OF ELECTRONIC CONTRACTS IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

SUMMARY

The legal regulation of electronic contracts in the Republic of Azerbaijan is of particular importance for the security and reliability of civil transactions in the modern digital era. The article analyzes the legal status of electronic contracts, the procedure for their conclusion, and the main legislative framework regulating this field. It is highlighted that the regulation is primarily based on the laws "On Electronic Signature and Electronic Document" and "On E-Commerce," as well as the provisions of the Civil Code. The research findings confirm that electronic contracts have evolved from a technological innovation into a legally fully reliable type of document. It is suggested that the further improvement of legislation in this area, in line with international standards, will increase the security and legal validity of e-commerce transactions.

Redaksiyaya daxilolma tarixi: 14.12.2025
Təkrar işlənməyə göndərilmə tarixi: 24.01.2026
Çapa qəbul olunma tarixi: 24.01.2026